

dinsdag, 17 mei 2011

Gregoriaans zonder beat

De vier stadsdevoties van Maastricht zijn 'vertaald' in het gregoriaans. De nieuwe cd van Schola Maastricht moet het muzikale erfgoed bij een breder publiek brengen. Gregoriaans met een hoog Sjeng-gehalte.

door Vikkie Bartholomeus

Een oertaal. Zo omschrijft pastoor Fons Kurris van de Onze Lieve Vrouwebasiliek het gregoriaans het liefst. De eeuwenoude gezangen zijn volgens hem „net zoals de muziek van Bach. Het is zo verbuigbaar, je kunt er zo veel mee. Het zingt heel gemakkelijk, organisch,

het is oer“. Kurris, gepromoveerd op het gregoriaans, is een van de initiatiefnemers van de nieuwe cd *De vier stadsdevoties van Maastricht* die zaterdag wordt gepresenteerd. De traditie om de Sterre der Zee, Servaas, Lambertus en het Zwarte Kruis van Wyck te aambidden, is vertaald in muziek. Het album is gemaakt door de Schola Maastricht, acht beroeps-

musici die zich in het gregoriaans gespecialiseerd hebben. De Schola probeert het muzikale erfgoed levend te houden. Want als we onze kerken, kathedralen en basilieken belangrijk vinden, waarom dan niet ook de muziek die daar eeuwen lang geklonken heeft? Maar gemakkelijk is het niet; in een tijd van ontkerkelijking staat het gregoriaans onder druk.

Al werkt de populariteit van *mindfulness*, *new age* en andere spirituele stromingen in het voordeel. Kurris: „Ik hoor wel eens mensen die zeggen: 'als ik in de auto zit en ik ben gestrest, dan helpt het me'. Voor dit soort profane doelen is gregoriaans ook geschikt.“

Al moet opgepast worden dat het gregoriaans niet aan inflatie onderhevig wordt; het gaat uiteindelijk om de diepere religieuze betekenis.

Maar Kurris is er van overtuigd: het gregoriaans gaat nooit verloren. „Het verdwijnt misschien uit de parochiekerken, maar het is iets basaal en zal altijd blijven. Het is geen stijlmuziek.“

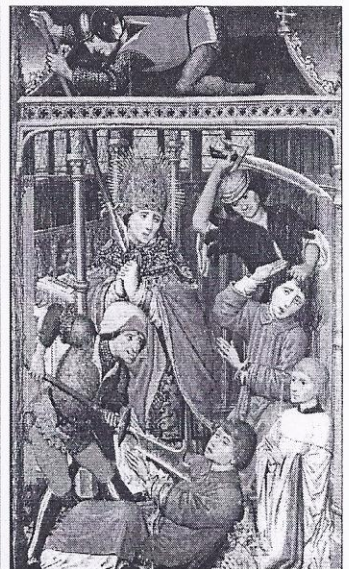
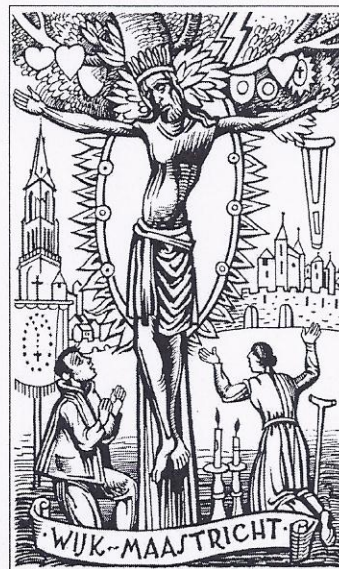
De nieuwe cd is bewust vrij toegankelijk gemaakt in de hoop een breder publiek aan te spreken. Het is een devotiealbum waarbij verschillende 'genres' als antiofen, hymnes en lezingen afgewisseld worden. De cd begint met stukken over het Zwarte Kruis van Wyck en eindigt met Maria. Historicus en diaken Régis de la Haye: „Echte aanbidding. Het heeft een behoorlijk Sjeng-gehalte.“ Er is gebruik gemaakt van oude teksten en gezangen die van de devoties bekend zijn. De la Haye: „We hebben in Maastricht op dat gebied

een enorme rijkdom. De oudste gepubliceerde Nederlandse muziek is van Sint-Servaas uit de tiende eeuw!“

Er is nog materiaal zat in de archieven. „Maar het is vaak weinig bekend. We hebben genoeg voor een nog volledige Maria-cd. Maar ook een heilige als Amandus zit nog in de motetten.“ Het album heeft als afsluiting een extra track gekregen. Een samensmelting van de eeuwenoude gezangen met nieuw werk. Het is een stuk dat Anthony Fiumara schreef voor de Schola en een strijkorkest. Bijzonder is dat in de *Welle of Mercy* klanken te herkennen zijn van het album *Blue Lines* van Massive Attack. Hun triphop en acid jazz bleek prima bruikbaar bij de sonore gezangen. „Dit stuk is echt uniek in Nederland“, zegt dirigent

Hans Heykers van de Schola enthousiast. „De akkoorden van een popgroep verweven met het gregoriaans. Het is heel opmerkelijk: jongeren herkennen het meteen. Het is misschien oppervlakkig, maar het werkt wel.“ Heykers is niet altijd gelukkig met de manier waarop gregoriaans wordt 'misbruikt' in pop. Voor groepen als Enigma werd het zelfs een handelsmerk. „Ze zetten er een drumtrouwen onder, en klaar. Het wordt vaak heel plat gebruikt. Dan is het helemaal ont koppeld aan de inhoud, gaat het alleen nog maar om het meditatieve.“

'De vier stadsdevoties van Maastricht' wordt zaterdag gepresenteerd in de Onze Lieve Vrouwebasiliek na het spel 'Van Servaas en daarna'. De cd is voor 15 euro te koop in de basiliek.

foto's Régis de la Haye/MGL

Sint-Servatius

Hij is de eerste bisschop van Maastricht en meteen ook de oudste stadsdevotie die wordt vereerd. Maar juist doordat hij zo lang geleden leefde is er weinig met zekerheid te zeggen over zijn leven. Toch zijn er tal van legendes en vertellingen die zijn levensverhaal kleur geven. Hij zou een neef van Jezus zijn, geboren in Armenië. In een visioen overhandigde Petrus hem de sleutel van de hemel, zodat hij voortaan voor iedereen het paradijs kon openen en sluiten. Hij verruilde Tongeren (mogelijk op de vlucht voor Atila de Hun) voor Maastricht, waar hij in 384 zou zijn gestorven. Op zijn graf, waar sneeuw altijd wonderbaarlijk wegsmol, werd een gamel gedachteniskapelletje gebouwd dat al snel uitgroeide tot een bedevaartsoord. Later werd hij overgebracht naar een voor hem gebouwde kerk, voorloper van de Sint-Servaas.

Sterre der Zee

Ze heeft een complete eigen garderobe: de Sterre der Zee. Een blauwe mantel voor feestdagen, rood voor de paastijd en in de vastentijd en advent draagt ze niets, is ze haar oorspronkelijke zelf zoals ze rond 1470 geschonken is aan de Minderbroeders van de Sint-Pietersstraat. Nou ja, ze is in de loop der eeuwen wel wat veranderd. De vrucht die Maria droeg is naar de Spaanse mode afgezaagd en ze kreeg een kroon op. Het blote kindje Jezus werd aangekleed en moest daarvoor een armpje missen. 'Slevruike' wordt al meer dan vijfhonderd jaar vurig vereerd. Toen de Minderbroeders na het 'verraad' van pater Vink uit de stad verdreven werden, verhuisde de Sterre der Zee van klooster naar klooster; ze maakte zelfs een uitstapje naar Tongeren en moest in de Franse tijd onderduiken. Sinds 1903 staat ze in de Merodekapel van de Onze Lieve Vrouwe.

Zwarte Kruis van Wyck

De legende van dit notenhouten kruis uit de dertiende eeuw leest als een sprookje. Een ridder uit Riemst zou na een bedevaart thuis zijn gekomen met cadeaus voor iedereen, behalve zijn jongste dochtertje Anna. Hij graaide in zijn zakken en vond daar een oude noot, waar ze dolblij mee was. Het meisje plantte de noot en er ontsproot een boom. Tijdens een zwaar onweer werd de boom doorkliefd door een bliksemschicht en stond in de gespleten boom plots een kruisbeeld. Het meisje trad in bij de Witte Vrouwen in Maastricht en nam haar beeld mee. In de Franse tijd kwam het terecht in de Sint-Martinuskerk. Volgens een volksverhaal zou Napoleon het beeld mee naar Parijs hebben willen nemen, maar werd hij afgescheept met een kopie. Het beeld wordt in de volksmond nog steeds de 'Zwarte Christus uit de noot' genoemd.

Sint-Lambertus

Lambertus is de enige echte 'Maastrichtse' bisschop die in de stad is geboren. Hij werd in het jaar 705 vermoord in een uit de hand gelopen familievet. Huurmoordenaar Dodo zou volgens de legende vlak boven Lambertus' hoofd een gat in het dak hebben gemaakt waar hij een zwaard door stak. Lambertus werd begraven in het graf van zijn ouders langs de Maas in Sint-Pieter. De Lambertuskapel herinnert hier nog aan. Maar de plek van de moord, een Gallo-Romeinse villa in Luik, groeide na zijn martelaarsdood al snel uit tot een bedevaartsoord. Er werd een grafkerk gebouwd waar de relieken van Lambertus in 718 werden bijgezet. Hubertus meldt in geschriften dat het lichaam dan nog helemaal gaaf is, het bloed op zijn kleren rood. Hubertus resideert voortaan in Luik, waarmee Lambertus de laatste Maastrichtse bisschop is.